

ภูมิปัญญาการทำผ้าใยสับปะรด กลุ่มรักษบ้านเรา สงขลา

สับปะรดเป็นพืชเขตร้อน เจริญได้ดีในพื้นที่ที่มีภูมิอากาศแบบกึ่งเขตร้อนและจัดเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของโลก ประเทศไทยมีการส่งออกสับปะรดเป็นอันดับต้นๆของโลก สับปะรดจึงเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศไทย พันธุ์ที่ปลูกกันมาก คือ พันธุ์ปัตตาเวีย ประเทศไทยได้นำผลสับปะรดมาบริโภคสดและใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมผลิตสับปะรดกระป๋อง ส่วนใบสับปะรดจะเหลือทิ้งจำนวนมาก ปัจจุบันจึงมีการนำใบสับปะรดมาพัฒนาเป็นเส้นใยเพื่อใช้ในการผลิตกระดาษ ทำเส้นด้าย และทำผ้าทอ

ใยสับปะรดเป็นแหล่งที่ให้เส้นใยธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง เนื่องจากมีความแข็งแรงสูงไม่เป็นรองเส้นใยอื่น เส้นใยไม่เปราะหรือแตกหัก ไม่ทำให้เกิดฝุ่นหรือผงที่ระคายเคืองต่อผิวหนังและระบบทางเดินหายใจ (ทวิชัย อมรศักดิ์ชัย และนันทยา เก่งเขตรกิจ, 2557: 5) ความคิดของการถักทอเส้นใยจากใบสับปะรดนี้ มาจากภูมิปัญญาชาวพื้นเมืองประเทศฟิลิปปินส์ได้มีการนำเอาเส้นใยจากใบสับปะรดมาทอเป็นผ้าบารอง (Balong หรือ Pina) ซึ่งเป็นเสื้อผ้าประจำชาติของประเทศฟิลิปปินส์ และสร้างชื่อเสียงให้ประเทศมายาวนาน สับปะรดที่นำมาใช้ในการผลิตเส้นใยเพื่ออุตสาหกรรมสิ่งทอ ควรมีอายุ 1-1.5 ปี ถ้าอ่อนไปเส้นใยที่ได้ก็จะไม่แข็งแรง และสั้น ส่วนใบที่แก่เกินไปก็จะหยาบและแข็ง การเก็บเกี่ยวจะตัดจากต้นที่ตัดผลไปแล้ว โดยทั่วไปสามารถเก็บใบสับปะรดได้ 2.7 กิโลกรัมต่อต้น ใบที่เหมาะสมในการแยกเส้นใยควรมีอายุประมาณ 80-100 เซนติเมตร เขียวสด สมบูรณ์ไม่มีสีเหลือง หรือสีน้ำตาล หรือเป็นแผล และจะต้องทำการชุบให้เสร็จหลังจากการตัด 24 ชั่วโมง (สุชาติ อุชชิน, 2560)

ภาพ ผ้าทอจากเส้นใยสับปะรด

ความเป็นมาของการทำผ้าใยสับปะรด กลุ่มรักษบ้านเราจังหวัดสงขลา

ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน กลุ่มรักษบ้านเราจังหวัดสงขลา จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2558 ดำเนินงานโดย คุณปริยากร ธรรมพุทธสิริ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพการทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองของตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งจุดริเริ่มของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ นำลักษณะเด่นของผ้าขาวม้าเกาะยอที่มีสีสดใสและมีลวดลายเป็นสีเหลี่ยมขนาดเล็ก มาประดิษฐ์ร่วมกับวัสดุอื่นๆ ได้นำผ้าขาวม้าเกาะยอมาเย็บเป็นดอกไม้ประดับบนหมวกผ้า ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดี ต่อมาใช้กระจูดและผ้าขาวม้าเกาะยอมาเย็บเป็นหมวก กระเป๋า และที่ใส่ของ และได้ผลิต

งานออกมาอย่างต่อเนื่องภายใต้ชื่อ “บ้านเรา” ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุในภาคใต้ คือ ผ้าขาวม้า เกาะยอและกระจูด

ด้วยกระแสโลกที่เป็นเรื่องของธุรกิจสีเขียวซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้กลุ่มตระหนักในความสำคัญของการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Product) ด้วยการย้อมสีผ้า ทอด้วยสีธรรมชาติ และภายใต้ความร่วมมือกับนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ที่ส่งเสริมธุรกิจชุมชน ด้วยการพัฒนาสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือ Eco Products ทำให้เกิดแนวคิดที่จะนำวัตถุดิบที่เหลือจากภาคการเกษตร คือ ใบสับปะรด เนื่องจากประเทศไทยมีการส่งออกสับปะรดปริมาณมาก โดยพื้นที่ที่ปลูกสับปะรดมาก คือ ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี ระยอง และลำพูน ทำให้แต่ละปีมีใบสับปะรดเหลือทิ้งปริมาณมากและต้องใช้พื้นที่ปริมาณมากในการฝังกลบหรือกำจัด แนวทางหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ นำใบสับปะรดมาผลิตเป็นเส้นใยเพื่อใช้ในการทอผ้า ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ เส้นใยาว เนื้อละเอียด คุณภาพดี ต้านแบคทีเรีย นุ่มและแข็งแรงกว่าฝ้าย

“การพัฒนาเส้นใยสับปะรดของกลุ่มเป็นการเริ่มจากศูนย์ โดยเริ่มหาแหล่งผลิตเส้นใยสับปะรดได้แล้วจึงเอามาทดลองทอ ซึ่งผลงานที่ทอครั้งแรกยังได้ผ้าลักษณะคล้ายกระสอบ ถึงแม้ว่ามีการทอเส้นใยสับปะรดมานานกว่า 20 ปี แต่การพัฒนาเส้นใยดังกล่าวยังไม่จำกัดอยู่ที่จุดหนึ่งยังไม่สามารถก้าวข้ามต่อไปได้ แต่ด้วยความเชื่อที่ว่า ไม่มีอะไรในโลกที่ทำได้หรืออยู่ที่เราจะทำมันใหม่ก็เลยตัดสินใจเดินหน้าต่อ” (ธนากร พงษ์รัตนานภา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2563) ต่อมาจึงมีการพัฒนาโดยเอาเส้นใยมาต่อกันให้เหมือนเส้นด้าย แล้วเอามาย้อมสีธรรมชาติ และนำเทคโนโลยีมาช่วย ทำให้ได้เส้นใยที่มีความยาวและมีสีสดใสมากขึ้น มีการพัฒนาที่ทอผ้าสำหรับทอผ้าใยสับปะรด โดยเฉพาะ ปัจจุบันกลุ่มมีศูนย์การทอผ้าอยู่ที่กลุ่มรักษบ้านเรา สงขลา บ้านตำบลบางเหรียญ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

ภาพ คุณปริยากร ธรรมพุทธสิริ

องค์ความรู้ในการพัฒนาผ้าทอใยสับปะรด

การผลิตผ้าทอใยสับปะรดมีขั้นตอนการทำหลายขั้นตอน ประกอบด้วย การแปรรูปใบสับปะรด การย้อมเส้นใย การต่อเส้นใย การปั่นเกลียวด้าย และการทอผ้าเพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การแปรรูปเส้นใย

ด้วยจากภาคใต้ไม่ได้มีแหล่งผลิตเส้นใย ทางกลุ่มรักษำบ้านเราสงขลาจึงสั่งซื้อเส้นใยสับปะรดสำเร็จรูปมาจากจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการเพาะปลูกสับปะรดมากเป็นลำดับต้นๆ ของประเทศ มีอุตสาหกรรมการแปรรูปเส้นใย

การผลิตเส้นใยสับปะรดแบบดั้งเดิมทำได้ 3 วิธี คือ

1. การขูดด้วยมือ
2. การแช่ฟอก
3. การขูดด้วยเครื่อง

ต่อมาได้มีการพัฒนาโดยใช้การแยกโดยเครื่องจักรกล ซึ่งเป็นแนวทางใหม่

การแยกเส้นใยจากใบสับปะรดด้วยวิธีทางกล (วัลย์พรรณ สุรวัดน์วิเศษ และคณะ (4-5)

- 1) คัดเลือกใบสับปะรดเหลือทิ้งที่มีความยาวของใบประมาณ 50-80 เซนติเมตร จากนั้นนำมาชั่งน้ำหนัก 1 กิโลกรัม
- 2) แยกเส้นใยจากใบสับปะรดด้วยเครื่องแยกแบบกึ่งอัตโนมัติ ซึ่งกระบวนการแยกเส้นใยจากใบสับปะรดเริ่มจากการนำใบสับปะรดที่มีลักษณะสีเขียวสดสมบูรณ์ ไม่มีสีเหลืองหรือน้ำตาลหรือเป็นแผล ป้อนโคนด้านใบเข้าไปในเครื่องแยกครั้งละสองใบ ซึ่งเครื่องแยกมีหลักการทำงานด้วยการขูดแบบเส้นตรง จากนั้นให้เปลี่ยนสลับด้านปลายใบเข้าไปอีกครั้งเพื่อขูดเปลือกชั้นนอกของใบสับปะรดออกเหลือเพียงเส้นใย เมื่อได้เว้าใยจากเครื่องแยกเส้นใยแบบกึ่งอัตโนมัติ นำมาทำความสะอาด ล้างน้ำและแยกเศษเยื่อของใบที่ติดกับเส้นใยออก จากนั้นไปผึ่งลมให้แห้ง

ภาพเส้นใยสับปะรด

2. การย้อมสีเส้นใย

กลุ่มย้อมเส้นใยสับปะรดโดยใช้วิธีการย้อมสีธรรมชาติแทนใช้สีเคมีที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามแนวทางของธุรกิจสีเขียว โดยใช้พืชและวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ใช้วิธีการย้อมตามแบบวิถีชาวบ้านที่สืบทอดกันมา มีการ ศึกษาค้นคว้า และสอบถามจากคนในชุมชนเพิ่มเติม แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มได้มาจากวัสดุและพืชที่หลากหลาย ดังนี้ การย้อมสีเหลืองจากใบขี้เหล็กใบมะม่วงดอกดาวเรืองขมิ้น

- การย้อมสีทองอ่อนจากใบหูกวางใบสบเสื่อใบยางพารา
- การย้อมสีเขียวจากใบฝรั่ง
- การย้อมสีส้มจากใบมะกรูด
- การย้อมสีดำจากถ่านจากใบกระวะ ผลมะเกลือ
- การย้อมสีแดงจากครั่ง
- การย้อมสีน้ำเงินจากต้นคราม
- การย้อมสีชมพูจากต้นฝาง
- การย้อมสีม่วงอ่อนจากลูกหว่า
- การย้อมสีน้ำตาลจากเปลือกมังคุดหมาก
- การย้อมสีฟ้าจากดอกอัญชัน
- การย้อมสีเขียวจากน้ำสนิมเหล็ก ตะปู
- ฯลฯ

การย้อมสีธรรมชาติ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ใช้การสังสมและถ่ายทอดสืบทอดกันมา โดยใช้ การสังเกตจากการทำ ชาวบ้านจะสังเกตว่าหากย้อมสีธรรมชาติด้วยพืชที่มียาง หรือมีรสฝาดจะให้สีชัดกว่าพืชไม่มียางหรือไม่มีรสฝาด ซึ่งในกระบวนการย้อมสีธรรมชาติให้มีสีเข้มขึ้นหรืออ่อนลงโดยใช้ตัวทำปฏิกิริยาหรือสารช่วยย้อมเป็นตัวที่ช่วยให้สีติดอยู่บนผ้าและเส้นใยได้ดี

สารช่วยย้อม

- สารส้ม มีคุณสมบัติช่วยจับยึดกับเส้นด้ายและช่วยให้สีสว่างเด่นชัดขึ้น
- น้ำปูนใส ช่วยให้สีติดและทำให้สีเปลี่ยนเข้มขึ้น

การย้อมสีธรรมชาติโดยทั่วไป มี 2 ลักษณะ คือ การย้อมเย็น และการย้อมร้อน ซึ่งการย้อมสีเส้นใยสับปะรดของกลุ่มจะใช้วิธีการย้อมร้อน โดยการต้มชิ้นส่วนของพืชที่สับเป็นชิ้นขนาดเล็กนำมาต้มสกัดสีจนได้น้ำสีสำหรับนำไปต้มเส้นใยต่อไป ซึ่งปัจจุบันกลุ่มได้พัฒนาหม้อย้อมที่ควบคุมอุณหภูมิด้วยเซ็นเซอร์ที่ให้ความร้อนคงที่และสามารถเร่งอุณหภูมิได้ตามต้องการได้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสกัดสีให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถลดระยะเวลาในการสกัดสีให้เหลือ 2 ชั่วโมง

เมื่อได้น้ำสีแล้วจะนำเส้นใยสับปะรดมาย้อมด้วยความร้อนที่สม่ำเสมอ โดยทั่วไปจะใช้เวลาการย้อมประมาณ 30 นาที เพื่อให้สีซึมเข้ากับเส้นใยได้ดี ยิ่งต้มนานสีจะยิ่งชัดขึ้น ในระหว่างย้อมต้อง

หมั่นคนและพลิกเส้นด้ายไปมาเพื่อให้สีแทรกซึมติดทั่วทุกเส้นใยและป้องกันการตกตะกอนของสี นอกจากนี้ หมั่นยกเส้นด้ายให้สัมผัสกับอากาศเป็นระยะ ๆ เพื่อให้เส้นใยสัมผัสกับอากาศจะช่วยให้สีติดทนขึ้น จากนั้นทำการบิดเส้นด้ายพอหมาดแล้วนำไปตากพักไว้ หลังจากนั้นจึงนำเส้นด้ายที่ตากไว้มาซักล้างด้วยน้ำสารส้มก่อน แล้วจึงนำไปล้างด้วยน้ำสะอาดแล้วจึงนำไปตากลมในที่ร่มไม่ให้โดนแดดเพื่อป้องกันสีซีด (พินิจ สุวรรณคง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2563)

การย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ สีที่ได้จะมีความงามตามธรรมชาติ มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เพื่อให้สีติดทนดี และถ้าต้องการให้สีชัดขึ้นก็จะใช้วิธีย้อมซ้ำ

ภาพการย้อมสีธรรมชาติ

การย้อมเส้นใยสับปะรดด้วยสีธรรมชาติของกลุ่มรักบ้านเราสงขลา ก่อให้เกิดคุณค่าในมิติต่างๆ ดังนี้ (ชุตินา หวังเบญญ์หนัด และธนากร พลฤกษ์รัตนภา, 2562. : 15)

- ด้านประโยชน์ใช้สอย
- ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ด้านการรักษาสุขภาพ
- ด้านความงามอันเกิดจากผลงานของสีที่นุ่มนวล ไม่ฉูดฉาด
- ด้านความงามของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความกลมกลืนของสี มีเอกลักษณ์ในชิ้นงาน
- ด้านการสืบทอดภูมิปัญญา
- ด้านส่งเสริมคุณค่าด้านสังคมวัฒนธรรม

3. การต่อเส้นใย

ในขั้นตอนของการต่อเส้นใยสับปะรดโดยวิธีการผูกปม เพื่อให้ได้เส้นใยที่ยาวขึ้นสามารถนำไปปั่นเป็นเส้นด้ายสำหรับการทอต่อไป การต่อเส้นใยในระยะแรกใช้แรงงานในชุมชน แต่เนื่องจากมีแรงงานไม่พอกับการผลิต จึงมีการติดต่อประสานงานไปยังเรือนจำสงขลา เพื่อสอนให้นักโทษในเรือนจำได้หมุนเกลียวและผูกปมเส้นใย ซึ่งเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่อยู่ในเรือนจำ โดยมีคุณปรียากรเป็นวิทยากรสอนในการต่อเส้นใย

ภาพเส้นด้ายที่ต่อด้วยวิธีผูกปม

ภาพเส้นใยสับปะรดที่ต่อเรียบร้อยแล้ว

4. การปั่นเกลียวด้าย

ด้วยเส้นใยสับปะรดมีความแข็งกระด้างไม่เหมือนฝ้าย กลุ่มรักษำบ้านเราสงขลา จึงคิดค้นวิธีการพัฒนาเส้นด้าย ด้วยกระบวนการทำให้เส้นด้ายหนานุ่ม ไม่ระคายเคือง เริ่มแรกใช้วิธีทำเกลียวด้วยมือ โดยปั่นเกลียวได้ 1 เส้นโดยใช้เกลียวมือหมุน 30 รอบ แต่ลักษณะเส้นใยก็ยังไม่ดีพอ จึงคิดวิธีในการปั่นเกลียวด้ายขึ้น โดยนำเครื่องจักรมาใช้ เรียกว่า **เครื่องเกลียว** จากเดิมใช้เกลียวมือหมุนได้ 30 เกลียว ปัจจุบันสามารถหมุนได้ถึง 280 เกลียว และทำให้เส้นด้ายที่จะนำไปทอ เป็นผ้าที่จะไม่เห็นปมที่ผูก และมีเนื้อผ้าความหนาและนุ่มขึ้นไม่กระด้าง

เครื่องต่อเกลียวและทอผ้าเส้นใยสับปะรดกึ่งอัตโนมัติ ถือเป็นนวัตกรรมระดับอุตสาหกรรม ด้านกระบวนการผลิตเส้นใยสับปะรด โดยพัฒนาและออกแบบเครื่องต่อเกลียวและเครื่องทอผ้าอัตโนมัติ ในระบบต่อเกลียวจะสามารถควบคุมขนาดของเส้นด้ายตามที่ต้องการและเพิ่มความแข็งแรงของเส้นด้าย รวมถึงพัฒนาสารเคลือบจากแป้งข้าวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สามารถทอขึ้นรูปได้ง่ายขึ้น และลดระยะเวลาในการต่อเส้นด้าย ในส่วนของเครื่องทอผ้าอัตโนมัติสามารถทอเส้นยืนจากใยสับปะรดได้ ทำให้เพิ่มผลผลิตจากเดิมเป็น 4 เท่า และลดต้นทุนได้ 50% (<https://mgronline.com>, 2563) การพัฒนาเครื่องต่อเกลียวเส้นใยสับปะรดอัตโนมัติของกลุ่มสามารถเพิ่มกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น 66.6%

เมื่อได้เส้นด้ายแล้วกลุ่มได้นำเส้นด้ายไปวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเส้นใย ดังนี้

- 1) ขนาดของเส้นใย (ขนาดของเส้นใย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง)
- 2) ภาพตัดขวางของเส้นใย
- 3) คุณสมบัติในการดูดซับน้ำของเส้นใย
- 4) ความแข็งแรงของเส้นใย
- 5) ความแข็งแรงของเส้นด้าย
- 6) ความแข็งแรงของผ้า
- 7) ความคงทนต่อการซัก

ภาพเส้นด้ายที่ปั่นเกลียวด้วยมือ

ภาพเส้นด้ายที่ใช้สำหรับทอด้วยทอผ้า

5. การทอผ้าด้วยเส้นด้ายสับประรด

เมื่อสามารถพัฒนาเส้นใยได้แล้ว จึงริเริ่มการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า จากเดิมที่ใช้ก็กระตุกแบบธรรมดา ซึ่งต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก เพราะเส้นด้ายที่ได้จากใยสับประรดจะทอยาก แต่เมื่อทอไปเรื่อยๆ แล้วเส้นด้ายจะกระด้างทำให้เส้นด้ายแตก เมื่อทอเป็นผืนจะทำให้ผิวสัมผัสไม่เรียบเนียน หลังจากนั้นกลุ่มจึงมีการคิดค้นวิธีไม่ให้เส้นใยแตก โดยใช้วิธีธรรมชาติ คือ การแช่ด้วยหมากอ่อน (กัญญาณี สงคง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2563)

ต่อมากลุ่มได้พัฒนาโดยการออกแบบเครื่องจักรในการทอผ้า เพื่อให้สามารถทอผ้าได้รวดเร็วที่มีความหลากหลาย ทันสมัย และรวดเร็วในปริมาณที่เพิ่มขึ้น และสามารถให้คนรุ่นใหม่สามารถทอผ้าได้ เพราะเทคโนโลยีเครื่องจักรที่นำมาใช้ มีความสะดวก และใช้งานง่ายขึ้น (คุณปริยากร ธรรมพุทธสิริ ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,19 กุมภาพันธ์ 2563) ซึ่งเครื่องทอผ้าสับประรดกึ่งอัตโนมัติที่สามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้ถึง 71.43%

ภาพที่ทอผ้าที่พัฒนาขึ้นเพื่อทอผ้าด้วยเส้นด้ายจากใยสับประรด

ภาพการประยุกต์ที่ทอผ้าในส่วนของการสร้างลวดลาย

6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์

แนวทางการดำเนินธุรกิจของผลิตภัณฑ์ คือ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เน้นการออกแบบรูปแบบใหม่ๆ เริ่มตั้งแต่การออกแบบลายผ้าของตนเอง การออกแบบผลิตภัณฑ์กระจูด และมีการจดสิทธิบัตรเรื่องรูปทรงและแบบของภาชนะ โดยเน้นความเป็นธรรมชาติและยึดมั่นในหลักการเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดในลักษณะ Social Enterprise เพื่อพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์ภูมิปัญญา โดยอาศัยการขับเคลื่อนจากความสามารถในการทำการตลาดและประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจ ที่ส่งผลดีหลายด้าน โดย**ในเชิงอนุรักษ์** เป็นการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างมูลค่าและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ตอบโจทย์การรักษาสิ่งแวดล้อม และลดขยะ **ในเชิงสังคม** เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าของท้องถิ่นให้คงอยู่ ทำให้เกิดการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และช่วยให้ชาวบ้านมีงานทำไม่ต้องทิ้งฐานไปทำงานที่อื่น **ในเชิงเศรษฐกิจ** สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นเพิ่มช่องทางในการหารายได้ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น รวมไปถึงการส่งออกไปยังต่างประเทศในอนาคต

ธนกร พฤกษ์รัตนภา (สัมภาษณ์, 2563) กล่าวว่า ธุรกิจสิ่งทอ เป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่ผู้ประกอบการไทยนิยมทำกันค่อนข้างเยอะ สิ่งที่ตามมาคือ อัตราการแข่งขันที่สูง ในขณะที่สินค้าของไทยโดยเฉพาะสินค้าจากชาวบ้านมักจะมีราคาถูก ทั้งๆ ที่กระบวนการทำทุกอย่างต้องใช้เวลา ความอดทน และเป็นงานฝีมือ กลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา จึงได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ ANANAS (อนานาส) มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ และดีไซน์ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์คือ เส้นใยธรรมชาติจากสับปะรด นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดมลพิษของเสียจากวัตถุดิบเหลือทิ้งจากการเกษตร และพัฒนาใบสับปะรดเป็นเส้นใยธรรมชาติ สู่วัสดุการผลิตสิ่งทอ ทำให้สินค้ามีมูลค่าสูงขึ้น มีความแปลกใหม่ และยังได้สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชนอีกด้วย ซึ่งจากการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากผ้าทอจากเส้นใยสับปะรดพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 30 คน มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.24) โดยเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตเดิมเป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ไปสู่ตลาดต่างประเทศ (ชุตินา หวังเบญญ์หนัด และธนกร พฤกษ์รัตนภา, 2562 : 13)

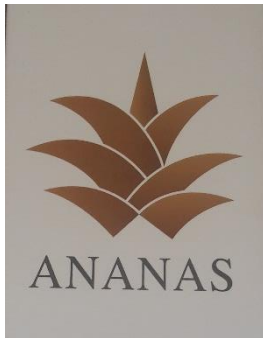
ภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากใยสับปะรด

รองเท้าผ้าแบรนด์ ANANAS

กระเป๋าแบรนด์ ANANAS

ภาพ สัญลักษณ์แบรนด์ ANANAS

ภาพ การออกแบบแบรนด์โดยมีการจดลิขสิทธิ์

7. การพัฒนาตลาด

การตลาดในระยะแรกเป็นการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในพื้นที่และในภาคใต้ เมื่อดำเนินการไประยะหนึ่ง พบว่า การดำเนินธุรกิจมีศักยภาพที่จะพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมทั้งที่เป็นผลผลิตเดิมและการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยมีเป้าหมายสู่ตลาดต่างประเทศได้ เช่น ญี่ปุ่น จึงต้องหาความแตกต่างของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งกระแสโลกในตอนนั้น คือ การทำธุรกิจสีเขียวที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเริ่มมองหาวัตถุดิบหรือวัสดุจากการเกษตรในชุมชนที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น กก เตย และสุดท้ายคือเส้นใยสับปะรด เนื่องจากสับปะรดเป็นผลไม้ส่งออกของไทย มีการเพาะปลูกในหลายจังหวัด ทำให้มีใบสับปะรดเหลือทิ้งจำนวนมากและต้องใช้พื้นที่ใช้ในการฝังกลบหรือหากเผาาก็จะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ และประการสำคัญ คือ เส้นใยสับปะรดมีคุณสมบัติที่ความเหนียว ทนทาน บางเบา คงทน และต้นแบบที่เรียกรวมทั้งดูดซับสีได้ดี ทำให้สามารถนำมาทอเป็นผ้าและย้อมสีให้สวยงามได้ สามารถนำมาผลิตเป็นสินค้าได้ และยังเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทางกลุ่มจึงเริ่มพัฒนาเส้นใยสับปะรดโดยใช้สีย้อมธรรมชาติเพื่อเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการผลิตเป็นผ้าทอมือและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่เหลือใช้แล้วให้เป็น Premium Products ที่เน้นความเป็นธรรมชาติและยึดมั่นในหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกระแสนิยมของโลกและคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและยุโรป

จากแพชชั่นการแต่งกายที่เปลี่ยนไป ผู้บริโภคคำนึงถึงเส้นใยที่ได้จากธรรมชาติและไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อโลกในอนาคต ทำให้ธุรกิจสิ่งทอที่ผลิตจากเส้นใยธรรมชาติเติบโต 39% ต่อปี ซึ่งในประเทศไทยมีการพัฒนาเส้นใยที่ผลิตจากธรรมชาติเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเส้นใยจากสับปะรด เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโลก

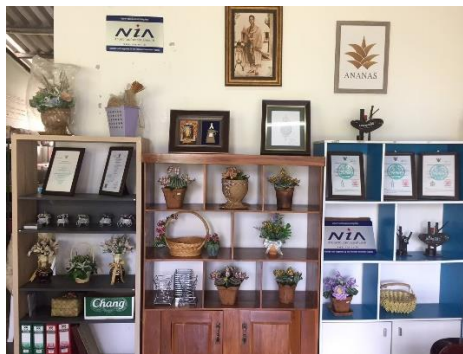
ปริญกร ธรรมพุทธสิริ หนึ่งในผู้ประกอบการท้องถิ่นที่เคยเข้าร่วมโครงการ "ต้นกล้าทุไกล" ของสถาบันพัฒนาผู้ประกอบการการค้ายุคใหม่ หรือ NEA ที่อยู่ในความดูแลของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กล่าวว่า จ.สงขลา มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ขึ้นชื่ออยู่อย่างหนึ่ง นั่นคือ ผ้าขาวม้าเกาะยอ และตนได้ประกอบกิจการเกี่ยวกับผ้าขาวม้า ทั้งเป็นผู้ผลิตผ้าและแปรรูปเป็นเสื้อผ้าลายผ้าขาวม้า ซึ่งได้เข้าอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จ.สงขลา และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ โดยหลังจากที่ได้เข้ารับการอบรมกับ NEA ทำให้ได้รับความรู้และมองเห็นจุดบกพร่องของผลิตภัณฑ์ จึงเร่งดำเนินการแก้ไขและพัฒนาต่อยอด จนทำให้กรมสนใจและเชิญชวนกลุ่มเข้าร่วมแสดงสินค้าในงาน STYLE Bangkok ทำให้ความฝันที่จะส่งสินค้าออกไปขายยังต่างประเทศกลายเป็นความจริงขึ้นมาในทันที เพราะมีหลายประเทศให้ความสนใจ อาทิ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และสวิตเซอร์แลนด์ ฯลฯ และมียอดสั่งจองสินค้าไวล่วงหน้าจำนวนมาก

ยอดขายของกลุ่มฯ ขยายตัวถึง 100% เพราะเดิมที่ขายผ้าขาวม้าวัตถุดิบธรรมดาทั่วไปราคา 200-300 บาท แต่เมื่อเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบเป็นใยสับปะรด บวกกับการดีไซน์สินค้าให้มีความทันสมัยและสวยงามตอบโจทย์ความต้องการของตลาดได้ตรงจุด ทำให้สินค้าที่ผลิตสามารถตั้งราคาขายได้สูงถึงชุด

ละ 3,000-5,000 บาท และผลของการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ใยสับปะรด นอกจากจะทำให้สินค้ามีมูลค่าสูงขึ้นแล้ว ยังได้สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเพิ่มขึ้น จากการนำเอาวัตถุดิบที่ไม่มีมูลค่ามาทำให้เกิดมูลค่า โดยทางกลุ่มฯ ได้รับซื้อใยสับปะรดจากชุมชนในราคากิโลกรัมละ 300-600 บาท ขณะที่ กลุ่มทอผ้าจากเดิมที่มีรายได้เมตรละ 50 บาท หลังจากได้มีการพัฒนาสินค้าด้วยใยสับปะรด ก็มีรายได้เพิ่มเป็นเมตรละ 150-250 บาท ถือเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง (ฐานเศรษฐกิจ ,2561)

8. การจดลิขสิทธิ์/สิทธิบัตร/การจดทะเบียนการค้า

- 1) การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า (กระเป๋าลือขนาดเล็ก)
เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2558
- 2) การจดทะเบียนพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499
เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2559
- 3) การจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด เป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2561
- 4) สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ วันที่ขอรับสิทธิ
ระหว่างวันที่ 14 สิงหาคม 2562- 1 สิงหาคม 2570
- 5) การจดลิขสิทธิ์ ลายยอนัด
เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2562

ภาพ ผลงานและรางวัลที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา หวังเบ็ญรัตน์ และธนากร พงษ์รัตน์นภา. 2562. นวัตกรรมเส้นใยสับปะรดสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นของกลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน) 2562

ฐานเศรษฐกิจ. สืบค้นจาก "ผ้าใยสับปะรด" รุ่ง! ลูกค้าญี่ปุ่น-ยุโรปแห่จองออเดอร์ (ออนไลน์) 16 มกราคม 2561. เข้าถึงใน (<https://www.thansettakij.com> ,2562)

ทวีชัย อมรศักดิ์ชัย และนันทยา เก่งเขตรกิจ. 2557. ไบโอบีโอม : แหล่งเส้นใยธรรมชาติที่ไม่ควรมองข้าม. **วารสารวิทยาศาสตร์มศว**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 30.

นวัตกรรมจากเส้นใยสับปะรด. [http://lib3.dss.go.th/fulltext/techno_file/CF96/CF96\(D3\).pdf](http://lib3.dss.go.th/fulltext/techno_file/CF96/CF96(D3).pdf)

วลัยพรรณ สุรวัดนวิเศษ สาคร ชลสาคร รัตนพล มงคลรัตนาสีทธี. (ออนไลน์) **สมบัติทางกายภาพของเส้นใยสับปะรดและการทดสอบเชิงกลเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแผ่นขัดผิว**.

<http://www.thaiscience.info/Journals/Article/SDUJ/10986832.pdf>

สุชาดา อุซชิน. “**ถักทอเส้นใยจากไบโอบีโอม**” (ออนไลน์) 30 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงใน <http://www.ku.ac.th/emagaxine/dec48/agri/line.ktm>.

อนานาส ประเทศไทย. <http://www.ananasthailand.com/aboutus.php>

บุคลากรกรม

กัญญานี สงคง. 2563. 19 กุมภาพันธ์ 2563. กลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

ธนากร พงษ์รัตน์นภา. 19 กุมภาพันธ์ 2563. กลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

ปรียากร ธรรมพุทธรสิริ. 19 กุมภาพันธ์ 2563. กลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา

พินิจ สุวรรณคง. 19 กุมภาพันธ์ 2563. กลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา ตำบลบางเหรียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา